

PRAKTIJKCENTRA
plant

SAMEN NAAR EEN RENDABELE KLIMAATROBUUSTE LAND- & TUINBOUW

TEELTFICHE BLAUWMAANZAAD

Blauwmaanzaad is het oudste oliehoudende gewas uit Midden-Europa en vindt zijn oorsprong in het Middellandse Zeegebied. De teelt vindt momenteel nog voornamelijk in het buitenland plaats, bijvoorbeeld in Turkije, Tsjechië, Hongarije en Australië. Door lokaal blauwmaanzaad te telen hier bij ons, hoeven de zaadjes niet behandeld te worden voor transport. Zo houden ze hun fijne nootachtige aroma die tot hun recht komt op broodjes of in ander gebak zoals maanzaadcake.

Het gewas kent een zomer- en wintervariant. In Centraal-Europa wordt voornamelijk de zomervariant geteeld. De wintervariant heeft bij ons ook zeker potentieel. Zaaien in het najaar heeft het voordeel dat er meer tijd is voor de ontwikkeling wat de opbrengst ten goede kan komen. Ook in kader van vroege zomer-droogtes kan een zaai in het najaar voordelen opleveren.

Blauwmaanzaad behoort tot de Papaveraceae, een familie die anders niet voorkomt in onze huidige teeltrotatie. Zo brengt blauwmaanzaad meer variatie in de vruchtwisseling. De mooie paarse bloemen lokken bijen, hommels en andere insecten. Ze bevorderen niet alleen de biodiversiteit, maar leveren ook een positieve bijdrage aan het landschap.

NEDERLANDSE NAAM

Blauwmaanzaad (slaapbol)

LATIJNSE NAAM

Papaverum somniferum

PLANTENFAMILIE

Papaveraceae

TEELTDUUR

Zomer: 100 – 130 dagen

Winter: 270 dagen

RASSEN

Zomer: Marianne, Viola, Miezko, Rosemarie,

Winter: Titan, Zeno, Zeno 2002, Zeno Morpex, Josef. Oostenrijkse veredelingsprogramma's in de jaren 1990-2000.

In de rassenproef op Praktijkpunt Landbouw had het Nederlandse ras Marianne een significant betere opkomst en opbrengst dan de Duitse rassen Viola en Miezko.

HOOGTE

Zomer: 1 – 1,5 m

Winter: 1 – 1,9 m

BLOEI

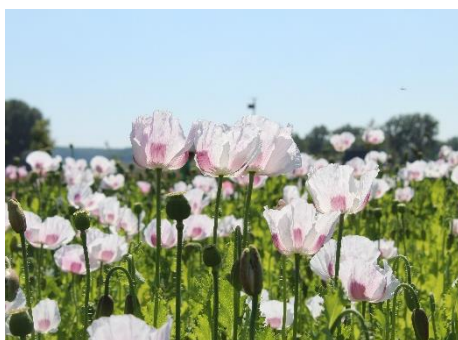
Wit – roos – paars

Zomer: juni – juli

Winter: eind mei – juni

ZAAD

Kleine blauw/grijze niervormige zaden, DKG 0,25 – 0,75 g.

1. ZAAI

Blauwmaanzaad kan met een graanzaaimachine gezaaid worden (instelling voor fijnzadig zaad, zeer kleine hoeveelheden zaad per ha). Voor een optimale groei van blauwmaanzaad zijn een fijn zaaibed en een goede aansluiting op de watervoerende bodemlaag het belangrijkste omdat zo een gelijkmatige kieming kan bekomen worden. Eventueel aandrukken met een rol na zaai

RIJAFSTAND

De rijafstand is afhankelijk van de beschikbare machines voor onkruidbeheersing en varieert tussen de 12,5 en 30 cm.

ZAAIDIEPTE

Ondiep op ongeveer 0,5 – 1,5 cm.

ZAAIDICHTHEID

Zomer: 1 – 1,5 kg zaad/ha. Streven naar 80 – 100 planten per m²

Winter: Zou iets lager kunnen zijn dan de zomervariant maar mag ook niet te laag omwille van eventuele plantverliezen tijdens de winter. Streven naar 40-100 planten per m².

ZAAIDATUM

Zomer: Eind maart – eind april. Langedagplant: Vroeg zaaien is belangrijk voor een goede ontwikkeling van de planten en een goede opbrengst. Bij opkomst kunnen de planten lichte vorst verdragen.

Winter: Eind september – begin oktober.

Vroege zaai: beter ontwikkelde planten.

Late zaai: meer wintervast? Hoger risico op ongunstige omstandigheden voor beginontwikkeling. Rozet met 6-8 bladeren (BBCH 16 – 18) wordt beschouwd als een gunstig ontwikkelingsstadium.

Er waren geen verschillen in opbrengst van zomer blauwmaanzaad tussen verschillende zaaidichtheden (1, 1,5 en 2 kg/ha, rekening houdende met uitval bij wieden) en rijafstanden (12,5 en 25 cm) in de proef van 2023 op Praktijkpunt Landbouw.

2. BODEM EN BEMESTING

Liefst goede voedselrijke gronden met een hoog organisch stof gehalte en een goede structuur. Blauwmaanzaad is heel gevoelig voor bodemverdichting en wateroverlast. Blauwmaanzaad heeft liefst warme en vochtige zomers (niet nat en koud). Voldoende water nodig tot aan de bloei.

BEMESTING

De stikstoftoevoer heeft een effect op de opbrengst

Zomer:

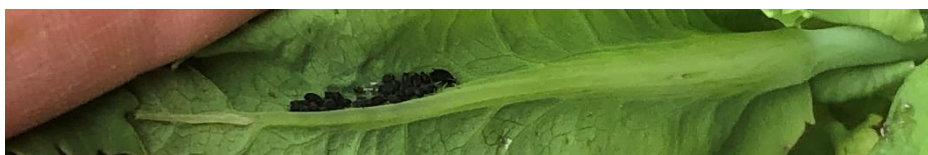
- 100 – 135 kg N/ha,
- 80 – 100 kg K₂O/ha,
- 30 – 60 P 2O₅/ha.

Eventueel N gefractioneerd toepassen: 2/3 bij zaai en 1/3 vlak voor bloei. Oppassen voor legering bij te hoge N-giften. In Oostenrijk en Zwitserland wordt een stikstofgift van 60 – 80 kg N/ha aanbevolen.

Blauwmaanzaad heeft een hoge boorbehoefte: 100 g boor/ha indien er een tekort is.

BEMESTING

Winter: voldoende stikstof, vooral aan het begin van het groeiseizoen in de lente. Soms wordt 1/4 van de bemesting in de herfst gegeven en de rest eind maart/begin april. Er wordt ook de analogie gemaakt met koolzaad waarbij in 2 fracties bemest wordt en vaak zwavel wordt toegediend samen met stikstof.

3. ZIEKTEN EN PLAGEN

Schade door ziekten en plagen is voorlopig beperkt. Meest voorkomende zijn valse meeldauw (vaker op winterblauwmaanzaad) en bladluizen. Vaak Alternaria pathogenen op de rijpende zaaddozen.

Teeltrotatie van 3 – 5 jaar.

!Opletten met teeltrotatie! Blauwmaanzaad slaat makkelijk residu's uit de bodem op. Kan leiden tot afkeuring wegens ontbreken van residunormen in EU.

4. ONKRUIDBEHEERSING

Blauwmaanzaad heeft een trage beginontwikkeling en bij het afrijpen van de zaden biedt de maanzaadplant zelf geen schaduw effect meer omdat de bladmassa afneemt. Hierdoor krijgt het onkruid opnieuw vrij spel. Vooral opletten voor melganzevoet waarvan de zaden gelijkaardig in grootte zijn. De kleine onkruidzaden zorgen voor veel schoningswerk en verliezen. Daarnaast kunnen vochtige onkruidzaden zorgen voor broei in het geoogste product.

Een zaai in het najaar kan zowel voordelig (lage temperatuur voor kieming onkruid) als nadelig (trage beginontwikkeling) blijken afhankelijk van de omstandigheden. Elk tijdsvenster in het najaar moet benut worden voor de onkruidbeheersing.

CHEMISCH

Blauwmaanzaad is een nieuwe teelt en dus zijn er nog zo goed als geen gewasbeschermingsmiddelen toegelaten in België. Aangezien de beperkte mogelijkheden van herbiciden-gebruik is onkruidbeheersing in de voortelt belangrijk.

MECHANISCH

Afhankelijk van het teeltseizoen en weersomstandigheden

- 5-tal wiedegebeurten, elke 4 – 7 dagen tot het sluiten van het gewas.
- Schoffelen tussen de rijen indien de onkruiden te groot zijn voor de wiedege.

5. OOGST EN TOEPASSINGEN

Blauwmaanzaad kan geoogst worden met een klassieke maaidorser. Instellingen voor fijn zaad (cf. koolzaad): zeven zeer fijn, windsnelheid en trommelsnelheid minimaal. De opening tussen trommel en korf zodanig dat de zaaddozen net open breken om zo weinig mogelijk kaf te hebben. Opletten dat de zaadjes niet gekneusd worden.

Blauwmaanzaad wordt gewoonlijk geoogst bij een vochtgehalte van maximaal 9%. In droge en warme zomers is drogen niet nodig op voorwaarde dat de oogst weinig/ geen onkruidzaden bevat. Voor lange bewaring moeten de zaden gedroogd worden tot een vochtgehalte van 7%.

De zaden moeten geschoond worden vooraleer ze verwerkt kunnen worden.

TOEPASSINGEN VAN DE ZADEN

We telen speciale rassen met een laag gehalte aan opiaten.

- 45–55% olie, waarvan 87% onverzadigde vetzuren.
- Winterblauwmaanzaad: 5% meer olie als zomervariant.
- Zaden in brood en gebak
- Culinaire olie (niet geschikt om te verhitten)
- Olie in non-food toepassingen: zeep, huidverzorging, vernis, ...
- Perskoek als veevoeder.

OOGSTDATUM

Zomer: augustus

Winter: eind juni – begin juli

ZAADOPBRENGST

Zomer: 1.400 kg per ha bij een geslaagde teelt. Bij ongunstige omstandigheden eerder richting 800 kg per ha.

Winter: hoger opbrengstpotentieel door de vroegere rijping en het voordeel van wintervocht voor de bloei eind mei. Gemiddeld 1.500 – 2.000 kg per ha.

Op Praktijkpunt Landbouw behaalden we een opbrengst van respectievelijk 0,6, 1, 0,3 en 1,3 ton per ha voor 2023, 2022, 2021 en 2019 voor zomerblauwmaanzaad. Lage opbrengsten waarschijnlijk te wijten aan natte omstandigheden tijdens groei van de planten en/of droogte tijdens bloei. In 2023 bracht het winterblauwmaanzaad 3 ton per ha op in een verkennende eerste test.

Deze publicatie kadert in het project 'Slimme combinatie van teeltkeuze en technologie voor een rendabele klimaatrobuuste land- en tuinbouw' is een herwerking van de teeltfiche die opgesteld werd binnen het Interreg project Growing a green Future (2017-2019).

Contact

Praktijkpunt Landbouw Vlaams-Brabant
Evi Matthyssen

Blauwe stap 25
3020 Herent
+32 (0)16 21 37 57
evi.matthyssen@vlaamsbrabant.be
www.praktijkpuntlandbouw.be